

3. Сонин А. Экспериментальное исследование поликодовых текстов: основное направление. Вопросы языкознания. Москва. 2005. № 6. С. 115–123.
4. Цабека Ж. Конспект уроку та буктрейлер за твором Володимира Винничука «Місце для дракона» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://imc.osvital.km.ua/2017/03/27/конспект-уроку-табуктрейлер-за-твором/>

Гавлюковська Олександра

м. Вінниця

(Наук. керівн. – канд. філол. наук, доц. Комарівська Н.О.)

КАЗКА ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Анотація

У статті окреслено можливості для розвитку в молодших школярів творчих здібностей під час опрацювання казок. Визначено основні прийоми роботи над цим жанром літератури. З'ясовано, що розвитку емоційно-чуттєвої сфери як необхідної умови літературної творчості становлення дітей сприяють різноманітні види мистецтв.

Ключові слова: літературне читання, молодші школярі, казка, уява, творчі здібності.

Аннотация

В статье определены возможности для развития у младших школьников творческих способностей во время изучения сказок. Предложены основные приёмы работы над этим жанром литературы. Выявлено, что развитию эмоционально-чувственной сферы как необходимого условия литературного творчества детей способствуют различные виды искусства.

Ключевые слова: литературное чтение, младшие школьники, сказка, воображение, творческие способности.

Abstract

The article outlines opportunities for young students to develop their creative abilities while crafting fairy tales. The basic methods of work on this genre of literature are determined. It has been found out that various kinds of arts contribute to

the development of the emotional and sensual sphere as a necessary condition for the literary creativity of becoming children.

Key words: literary reading, elementary school children, fairy tale, imagination, creative abilities.

На сучасному етапі соціально-економічного розвитку України особливого значення набуває формування всебічно розвиненої, соціально активної особистості, здатної до примноження матеріальних і духовних скарбів суспільства. Це знайшло відображення в державних національних програмах «Освіта: Україна XXI століття», «Діти України», в законах «Про освіту», «Про загальну середню освіту», в «Національній доктрині розвитку освіти» та в Концепції Нової української школи.

Саме тому в дошкільних та середніх загальноосвітніх навчально-виховних закладах повинні створюватися сприятливі умови для розвитку здібностей, творчого мислення дітей, самовираження їх особистості в різних видах діяльності, розкриття нахилів.

Діти народжуються з певними нахилами, які є не лише біологічним продуктом, а й продуктом суспільно-історичного розвитку. На їх основі виникають різні психічні якості: відчуття, сприймання, уявлення, пам'ять, мислення, почуття. Але з'являються вони не самі по собі, а формуються в процесі розвитку дитини, її діяльності, стосунків із навколишнім світом. У дитини виникають нові, вищі форми взаємовідносин з об'єктивною дійсністю, а разом з ними нові потреби, інтереси, нові види діяльності.

Здібність людини – це її складна властивість, внутрішня здатність відповідати тим вимогам, які ставить перед особистістю діяльність. Розвиток здібностей залежить від багатьох факторів, оскільки визначається не тільки тим, що «дає» педагог, а передусім самостійною діяльністю, до якої залучається дитина. Здібності виявляються, формуються й розвиваються в діяльності. Вирізняють здібності до навчання, малювання, музики, спорту, науки, педагогічні, артистичні здібності тощо. Кожна здібність – це синтетична

властивість людини, яка включає цілу низку загальних і часткових властивостей в їх поєднанні.

Для того, щоб розвинути в молодших школярів здібності, дорослим слід спрямовувати увагу на розвиток цілісності, самостійності сприйняття, розвиток творчого мислення, різних видів пам'яті, уяви, фантазії, інтуїції дитини [Комарівська 2020, с. 83]. Великі можливості для формування цих якостей має робота над казкою. «Казка – це животворне джерело дитячого мислення. Інтелектуальні, моральні та естетичні почуття, які народжуються в душі дитини під враженням казкових образів, стимулюють потік думки, що пробуджує до активної діяльності мозок, зв'язує повнокровними нитками живі острівці мислення», – писав Василь Сухомлинський [Сухомлинський 2005, с. 3].

Казка для молодших школярів – це не просто оповідання про фантастичні події, а цілий світ, в якому дитина живе, змагається, протиставляючи злу свою добру волю. Вона є особливим способом пізнання світу, який дозволяє дітям у специфічній формі засвоїти та систематизувати потік різноманітних подій з навколишньої дійсності.

Літературна творчість молодших школярів у контексті особистісно орієнтованої освітньої моделі виступає як ефективний засіб розвитку їхніх творчих здібностей, формування культури та духовності. Розвиток повноцінної мотивації до зазначеної діяльності формується в результаті цілеспрямованого стимулювання емоцій, почуттів, інтересів. Літературно-творча діяльність як спеціальний вид художньо-творчої діяльності дітей досліджувалася відомими педагогами та психологами: Л. Виготським, К. Ушинським, В. Сухомлинським і провідними українськими методистами О. Савченко, С. Дорошенко та ін. Потрібно згадати і про вагомий внесок у розгляд цієї проблеми таких педагогів-новаторів: Н. Гавриш, І. Доменець, Є. Жаленко, Л. Іванової, М. Платової, І. Осадченко, В. Пабат, Л. Стрілкової, М. Турова та ін.

Казка має надзвичайну емоційну силу впливу на дітей, несе в собі емоційний заряд, здатний викликати позитивні емоційні стани, які спонукають до активної діяльності [Комарівська 2016, с.30]. Непересічність виховного

значення казок пояснюється їхніми художніми засобами, які легко сприймаються дітьми, добре й надовго запам'ятовуються. Високохудожня форма казки, сполучення в її змісті знайомого й незнайомого, незвичайного, використання таких форм перетворення дійсності, як зменшення й перебільшення, збуджують уяву дитини. Саме під час роботи над казкою дитина має можливість оживити матеріал, «поповнити його додатковою інформацією», «увійти в нього».

Слухаючи казки, дитина навчається уявляти героїв, їх дії і вчинки, взаємовідносини між дійовими особами, у неї нагромаджується запас уявлень, які потім можна використати при самостійному творенні образів у процесі ігрової, образотворчої та іншої діяльності. При слуханні казок найбільше актуалізується репродуктивна уява дітей, а також зароджується творча уява. З наявних у них уявлень про навколишнє життя діти створюють все нові й нові сполучення.

Дослідження В. Сухомлинського показали, що в період великого емоційного піднесення думка дитини стає особливо ясною, а запам'ятовування відбувається найінтенсивніше. Вичерпні знання про внутрішні, невідчутні властивості та ознаки предметів дійсності, безпосередньо невідображені у відчуттях і сприйманні людина одержує за допомогою мислення, що є процесом опосередкованого й узагальненого відображення людиною предметів і явищ об'єктивної дійсності в їх істотних зв'язках і відношеннях. Мислення є підвалиною свідомої діяльності особистості, формування її розумових та інших властивостей. Рівень його розвитку визначає, якою мірою дитина здатна орієнтуватися в навколишньому світі, як вона панує над обставинами й над собою.

У казці мислення невіддільне від уяви, а тому вона є доброю школою для розвитку продуктивно-творчої уяви – фантазії, що надзвичайно потрібно для майбутньої діяльності вихованців. В. Сухомлинський рекомендував учити дітей думати, творити, фантазувати серед чудової краси природи, що є джерелом думки й слова, створювати на полі, в саду, на ставку свої власні казки,

оповідання, вірші на основі спостережень. На його думку: «Без казки – живої, яскравої, що оволоділа свідомістю і почуттям дитини, – неможливо уявити дитячого мислення і дитячої мови як певного ступеня людського мислення і мови» [Сухомлинський 1993, с. 4].

Відомий італійський казкар Джанні Родарі на сторінках «Граматики фантазії. Введення в мистецтво придумування історії» ділиться секретами організації дитячої літературної творчості за мотивами казок [Родарі 1978, с. 5]. Він пропонує оригінальні прийоми роботи над казкою: «переосмислення казки» (все відбувається за такою схемою: оповідач навмисно допускається помилки, а дитина його виправляє); «розповідь казки навиворіт», тобто «вивернути» її так, щоб, наприклад, добрий герой став злим, а злий – добрим, працьовитим; «стороннє слово» – дітям пропонуються слова із знайомої казки, а потім до них додають ще одне зайве слово і ставиться завдання скласти свою нову казку (наприклад, «дід, баба, внучка, Жучка, кішка, дощ» або «дівчинка, ліс, квіти, вовк, бабуся, вертоліт»); один із найефективніших прийомів «салат із казок» – у дитячій уяві впливають образи улюблених героїв прочитаних казок; «казка-калька» – має на меті лише забезпечити дітей схемою конкретної казки та зразком на створення по цій схемі нового твору.

Розвитку емоційно-чуттєвої сфери як необхідної умови літературної творчості становлення дітей сприяють різноманітні види мистецтв. Тому так важливо поєднувати роботу над опрацюванням казки з іншими видами мистецтва. Музика створює сприятливий емоційний фон для виконання літературно-творчих видів завдань, стимулює кольоровість уяви, впливає на всі сфери духовного життя дитини, спонукає до творчої діяльності. Образотворче мистецтво дає можливість дитині всебічно сприйняти зорові образи. Драматизація своїм образним змістом дає знання життя в доступній для дитини формі, разом з тим пробуджує найрізноманітніші емоції, формуючи не тільки естетичні, а й моральні та інтелектуальні почуття. Поєднання впливів різних видів мистецтва посутньо збагачує та урізноманітнює чуттєвий досвід дитини.

Таким чином, цілеспрямоване, доцільне й методично обґрунтоване використання різних видів роботи над казкою на уроках літературного читання сприяє розвитку в молодших школярів творчої активності, пізнавального інтересу, логічного мислення та любові до книжки і мови.

Література:

1. Загальна психологія : підручник / О.В. Скрипченко, Л.В. Долинська, З.В. Огороднійчук та ін. Київ : Каравела, 2009. 464 с.
2. Комарівська Н. Літературна освіта дітей дошкільного та молодшого шкільного віку в контексті естетичного виховання / Н. Комарівська, І. Лапшина, Н. Франчук // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: педагогіка і психологія. – 2020. - №61. С. 83-88.
3. Комарівська Н. Розвиток творчого потенціалу дітей дошкільного та молодшого шкільного віку засобами фольклору / Н. Комарівська // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. – Вип. 46. – Київ – Вінниця : ДОВ «Вінниця», 2016. С. 30–33.
4. Прокопова О. Казка як ефективний засіб збагачення морального досвіду школярів / О. Прокопова // Всесвітня література та культура в навчальних закладах України. 2007. № 4. С. 24.
5. Родари Дж. Грамматика фантазії. Введение в искусство придумывания историй / Дж. Родари. Москва, 1978. 231 с.
6. Сухомлинський В.О. Про розвиток творчого розуму в учнів початкової школи / В.О. Сухомлинський // Початкове навчання і виховання. 2005. №28. С. 2–3.
7. Сухомлинський В.О. На нашій совісті – людина / В.О. Сухомлинський // Початкова школа. 1993. №11. С. 3–4.

Довгань Тетяна

м.Бар

(Наук. керівн. – викл. Бобир О.І.)

ФОРМУВАННЯ ЧИТАЦЬКОЇ КУЛЬТУРИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Анотація

У статті досліджується розвиток поняття «читацька культура». Автор коментує умови становлення та складові читацької культури з урахуванням вікових особливостей дітей молодшого шкільного віку.

Ключові слова: літературна освіта, дитина молодшого шкільного віку, читацька культура.

Аннотация

В статье исследуется развитие понятия «читательская культура». Автор комментирует условия становления и составляющие компоненты читательской